

อนาคตประเทศไทย

มีคส์ัญญ์กสิยุค หรือยกระดับไปสู่สิ่งใหม่ที่ดี

ประเวศ วะสี

๒๘ เมษายน ๒๕๕๐

**ขณะนี้ประเทศไทยกำลังมาถึงทางสองแพร่ง
ทางหนึ่งคือหลุดไปสู่วิกฤตการณ์กตัญญู
อีกทางหนึ่งคือยกระดับไปสู่สิ่งใหม่ที่ดี**

๑.

มิลิตรีพอร์ท

คนไทยจำนวนมากกำลังหวัดกว่าเมืองไทยกำลังจะหลุดเข้าไปสู่มิลิตรีพอร์ท เพราะความแตกแยกกันอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ประเทศดูไม่มีสมรรถนะในการแก้ปัญหาใดๆ ความรุนแรงของเลือดใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ดูไม่มีความหวังที่จะแก้ไขได้ ประชาชนถูกฆ่าตายไม่เว้นแต่ละวัน ทำรัฐประหารกันมาก็ดูจะแก้ไขปัญหามันไม่ได้ หลายฝ่ายเคลื่อนไหวจะคว่ำรัฐธรรมนูญที่กำลังยกร่าง รัฐธรรมนูญจะผ่านประชามติหรือไม่ผ่านก็ยังคงดูถูกผีลูกคน ถ้าไม่ผ่านจะเกิดอะไรขึ้น เช่นว่าฝ่ายต่อต้าน **คสช.** และรัฐบาลก็นำไปเป็นข้ออ้างได้ว่า เห็นไหม ประชาชนเขาไม่เอา **คสช.** และรัฐบาล หรือว่าถ้าผ่านมีการเลือกตั้งหลายฝ่ายก็เกรงว่าจะเข้าอีหรอบเดิม คือมีการซื้อสิทธิขายเสียงแล้วก็ได้ให้นักการเมืองเข้ามาโกงกินอีก บ้านเมืองก็จะติดขัด กองทัพก็จะทำรัฐประหารอีก แต่รัฐประหารแล้วก็แก้ปัญหาบ้านเมืองไม่ได้อย่างที่เห็นๆ กันอยู่ แล้วจะทำยังไงกัน

เมื่อบ้านเมืองแก้ปัญหาไม่ได้เรื้อรังนานเกินไป ผู้คนก็จะขัดแย้งกันมากขึ้น เดี่ยวนี้ความขัดแย้งก็ยกระดับไปถึงขั้นเรียกร้องให้ปลดประธานองคมนตรี หรือถึงกับมีการเผยแพร่ข่าวสารและภาพที่เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน หรือปรากฏการณ์พระเดินขบวนขู่จะปิดล้อมสภาและเคลื่อนไหวคว่ำรัฐธรรมนูญก็ช่วยบอกอะไรบางอย่างเกี่ยวกับสังคมไทย ยิ่งความวิตกกังวลเล็กๆ ของคนไทยเกี่ยวกับการเจริญพระชนมายุของพระเจ้าอยู่หัวและความเป็นอนิจจัง

นอกจากนั้นยังมีคนบอกว่าในประเทศมหาอำนาจบางแห่งมีบริษัทรับจ้างโค่นล้มรัฐบาลต่างชาติโดยก่อความปั่นป่วนขึ้นด้วยวิธีการที่แนบเนียนและมีประสิทธิภาพยิ่ง รวมถึงฆาตกรรมผู้นำด้วย ถ้าใครจ้างมันด้วยเงินเยอะๆ มันก็ทำ ถ้ามันมาทำกับประเทศของเราที่ยังยุ่งและยากขึ้นอีกเป็นทวีคูณ

เหล่านี้คือสภาพโกลาหล (Chaos) ที่กำลังเกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา

๒.

ที่ชายขอบความโกลาหล สิ่งใหม่ที่ดีสุดบังเกิดขึ้นได้

ตามทฤษฎีความซับซ้อน (Complexity Theory) ความโกลาหล (Chaos) เกิดขึ้นเป็นประจำ แต่ที่ชายขอบความโกลาหล (At the edge of chaos) เกิดสิ่งใหม่ที่ดี (Order) ได้

จนมีผู้บัญญัติศัพท์ว่า Chaordic (Chaos+order) คือเกิดโกลาหลแล้วเกิดสิ่งใหม่ที่ดีตามมาได้
สิ่งใหม่ที่ดีเป็นอย่างไร และเกิดขึ้นเมื่อใด ไม่สามารถพยากรณ์ได้ เมื่อเหตุปัจจัยถึงพร้อมสิ่งใหม่ที่ดีก็เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันที คนโบราณเรียกว่าความมหัศจรรย์หรือเทวดาช่วย แต่ในทฤษฎีความซับซ้อนเรียกว่า การผุดบังเกิด (Emergence)

อะไรที่แน่นอนเกินสิ่งใหม่ที่ดีก็เกิดไม่ได้ อะไรที่เหลวเกินสิ่งใหม่ที่ดีก็เกิดขึ้นไม่ได้ แต่ที่ชายขอบความโกลาหลสิ่งใหม่ที่ดีเกิดขึ้นได้

ขณะนี้สังคมไทยถูกสั่นคลอนจนหลวมไปหมด ถ้าช่วยกันทำสิ่งที่ถูกต้องสิ่งใหม่ที่ดีก็เกิดขึ้นได้ แต่ถ้าไม่สร้างความถูกต้องก็อาจหลุดเข้าไปสู่มิคสัญญีภัยลึกลับของเลือด

ถ้าเข้าใจทฤษฎีความซับซ้อนดังกล่าวข้างต้น เราก็ไม่ควรหดหู่อ้อแท้สิ้นหวัง เพราะสิ่งใหม่ที่ดีอาจเกิดขึ้นได้อย่างกระทันหันและมหัศจรรย์ถ้าเรามีการกระทำที่ถูกต้อง

คนไทยจึงควรต้องสนใจเรื่องความถูกต้องกันให้มากที่สุด

๓.

ความถูกต้องของทุกส่วนและทั้งหมด

รถยนต์จะวิ่งไปได้เรียบร้อยทุกส่วนประกอบต้องมีความถูกต้องและสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ถูกต้อง รถก็วิ่งไม่ได้หรือขัดข้อง

ร่างกายของเราก็เช่นเดียวกัน ประกอบด้วยอณู เซลล์ และอวัยวะ อันหลากหลาย ทุกส่วนต้องถูกต้องและสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ชีวิตร่างกายจึงจะมีความเป็นปกติ บางครั้งอณูเพียงอณูเดียวผิดปรกติไป ทำให้ระบบร่างกายรวนไปทั้งระบบ

สังคมก็เช่นเดียวกัน ที่ทุกส่วนต้องมีความถูกต้องและสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง สังคมจึงจะมีความเป็นปกติ

เรื่องนี้เป็นสัจธรรมจะหลอกกันไม่ได้ด้วยประการใดๆ

คนไทยควรทำความเข้าใจและตั้งใจสร้างความถูกต้องอย่างจริงจัง

มิฉะนั้นประเทศไทยก็จะสะดุด และอาจหลุดเข้าไปสู่ความรุนแรงล่มสลาย จะทำแบบศรีธนญชัยไม่ได้

๔.

โครงสร้างทางดิ่งทำให้ถูกต้องไม่ได้

โครงสร้างกำหนดคุณสมบัติของสรรพสิ่ง โครงสร้างของสังคมกำหนดคุณสมบัติของสังคม สังคมไทยมีความสัมพันธ์ทางดิ่ง

ความสัมพันธ์ทางดิ่งหมายถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนข้างบนกับคนข้างล่าง ไม่มีความเสมอภาคและภราดรภาพ

ความสัมพันธ์ทางราบหมายถึงการมีความเสมอภาคและเข้ามารวมตัวร่วมคิดร่วมทำด้วยภราดรภาพไม่ใช่ด้วยอำนาจ

สังคมที่มีโครงสร้างทางดิ่งจะมีการเรียนรู้้น้อย เพราะใช้อำนาจไม่ได้ใช้ความรู้ คนข้างบนจะโกงมาก คนข้างล่างจะวิ่งเต้นเส้นสายแสวงหาความอุปถัมภ์ นินทาว่าร้าย ออกไปปลิว หวาดระแวง แก่งแย่งแย่งชิงหลัง ไม่ไว้ใจกัน รวมตัวร่วมคิดร่วมทำไม่ได้

สังคมใดเป็นสังคมทางดิ่ง เศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดี และศีลธรรมจะไม่ดี และจะไม่มีวันดีตราบดีที่ยังเป็นสังคมทางดิ่ง

ดิ่งจะเห็นได้ว่าเราไม่สามารถแก้ความยากจนได้ เพราะความยากจนเกิดจากความอยุติธรรม โครงสร้างอำนาจทำให้ขาดความเป็นธรรม ทำอย่างไรๆ ประชาธิปไตยก็ไม่เกิด เพราะประชาธิปไตยเกิดจากความเสมอภาค ทำอย่างไรๆ ศีลธรรมก็ไม่เกิด

ทั้งๆ ที่พระเจ้าอยู่หัวทรงสอนศีลธรรมมาตลอดเวลา ๖๐ ปี ทั้งๆ ที่อาจารย์พุทธทาสก่อตั้งสวนโมกข์ เมื่อ ๒๔๗๕ และสอนศีลธรรมตลอดอายุขัยของท่าน ทั้งๆ ที่เรามีวัด ๓๐,๐๐๐ วัด มีพระอีก ๒๕๐,๐๐๐ รูป แต่ศีลธรรมกลับเสื่อมลง เพราะโครงสร้างทางดิ่งหรือโครงสร้างเชิงอำนาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียทางศีลธรรม

สังคมที่มีโครงสร้างทางดิ่งจะมีสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในสังคมที่ซับซ้อน เพราะมีการเรียนรู้้น้อย จะแก้ปัญหอะไรไม่ค่อยได้ เมื่อแก้ปัญหาไม่ได้สังคมก็จะขัดแย้งกันมากขึ้นๆ และนำไปสู่ความรุนแรงได้ง่าย

สังคมที่มีความสัมพันธ์ทางราบ มีความเสมอภาคและมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำด้วยประการต่างๆ เรียกว่ามีความเป็นประชาสังคม ประเทศที่มีความเป็นประชาสังคมสูง เศรษฐกิจจะดี การเมืองจะดี และศีลธรรมจะดี

ประชาธิปไตยที่จะได้ผลต้องมีความเป็นประชาสังคม หรือความเป็นประชาคมนั้นแหละคือประชาธิปไตย

ถ้ามีแต่การเลือกตั้ง แต่โครงสร้างทางสังคมยังเป็นโครงสร้างทางดิ่งที่ขาดความเสมอภาคและภราดรภาพ ประชาธิปไตยก็ไม่ได้ผล

๕.

ต้องเปลี่ยนอำนาจเป็นธรรม

โครงสร้างอำนาจหรือโครงสร้างทางดิ่งในสังคมไทย ซึ่งมีระบบราชการเป็นโครงกระดูก เป็นโครงสร้างแห่งความไม่เป็นธรรม ทำให้ทำอะไรๆ ไม่สำเร็จ เช่น แก้ความยากจนไม่ได้ ประชาธิปไตยไม่เกิด ศีลธรรมเสื่อมโทรมบนโครงสร้างที่ขาดความเป็นธรรม

เมื่อเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามายิ่งทำให้ความอยุติธรรมต่างมากขึ้น คนได้เปรียบเอาเปรียบมากขึ้น คนเสียเปรียบเสียเปรียบมากขึ้น

ถ้าสังคมมีความเป็นธรรมอยู่ถึงทุนนิยมจะเข้ามา ความเสียหายก็จะอาจจะไม่มากเท่า เรามีรัฐบาลมาหลายชนิดทั้งรัฐบาลพระราชทาน รัฐบาลทหาร รัฐบาลพลเรือน รัฐบาลนายทุน ไม่ปรากฏว่าสามารถแก้ปัญหาของประเทศชาติได้ แม้รัฐบาลในอนาคตก็คงจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ トラบใดที่โครงสร้างอำนาจทางตั้ง หรือโครงสร้างแห่งความไม่เป็นธรรมยังดำรงอยู่

ในการที่จะก้าวข้ามมิลลิวินาทีไปสู่สิ่งใหม่ที่ดี จะต้องปรับโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมไปสู่โครงสร้างที่เป็นธรรมตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้ หรือระบอบประชาธิปไตย

ต้องปรับอำนาจทั้งปวงไปสู่ธรรม หรือความถูกต้อง

อำนาจของพระราชาเปลี่ยนเป็นราษฎรธรรม

อำนาจรัฐเปลี่ยนเป็นรัฐธรรม

อำนาจเงินเปลี่ยนเป็นธนธรรม

การเปลี่ยนอำนาจให้เป็นธรรม คือระเบียบวาระของเราด้วยกัน ถ้าเราต้องการก้าวไปสู่สิ่งใหม่ที่ดี

ทั้งราชธรรม รัฐธรรม และชนธรรม ต้องหนุนให้เกิดประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยที่แท้ บ้านเมืองจึงจะสงบสุข

๖.

ระบอบประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยที่แท้

ประชาธิปไตยที่แท้หรือประชาธิปไตยต้องอยู่บนพื้นฐานทางศีลธรรมที่ลึกซึ้ง มีโครงสร้างทางสังคมที่ส่งเสริมความเสมอภาค ภาราตรภาพ และความยุติธรรม มีการกระจายอำนาจ ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการของประเทศได้โดยตรง มีการพัฒนาจิตและปัญญาให้ยิ่ง

เบญจสัจธรรมของระบอบประชาธิปไตยที่แท้หรือประชาธิปไตย คือ

๑. การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

๒. อธิปไตยโดยตรงของปวงชน

๓. ประชาธิปไตยชุมชน ประชาธิปไตยท้องถิ่น

๔. ประชาสังคม (อิสรภาพ-เสมอภาค-ภาราตรภาพ)

๕. การพัฒนาจิตและปัญญาให้ยิ่ง

ซึ่งขยายความได้ดังนี้

๑. การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นศีลธรรมพื้นฐานของสังคม และเป็นรากฐานของสิ่งดีงามทั้งปวง เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรม

ถ้าประชาชนรู้สึกมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าแห่งความเป็นคน จะเกิดสุขภาวะและปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่

ทุกองคาพยพของประเทศต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

๒. อธิปไตยโดยตรงของปวงชน ในสมัยที่มีเทคโนโลยีการสื่อสารโดยทั่วถึง ประชาชนสามารถมีอธิปไตยโดยตรง คือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางนโยบาย มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจรัฐทุกระดับ ควรจัดให้มีวิถุประชาชน และอินเทอร์เน็ตประชาชน ที่ประชาชนทั่วประเทศสามารถสื่อสารได้โดยตรง

วันหนึ่งๆ ประชาชนจะมีการสื่อสารเป็นแสนๆ เรื่อง ควรมีการสังเคราะห์ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง เช่น ร้องเรียนเรื่องการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากระบบราชการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา ฯลฯ แล้วนำเรื่องที่ร้องเรียนหรือข้อคิดเห็นไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์นี้จะมีผลอันยิ่งใหญ่ต่อการปฏิวัติประชาธิปไตย

๓. ประชาธิปไตยชุมชน ประชาธิปไตยท้องถิ่น ประชาธิปไตยชุมชนและประชาธิปไตยท้องถิ่น เป็นฐานของประชาธิปไตย ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

เราสนใจแต่ประชาธิปไตยระดับชาติแล้วล้มลุกคลุกคลานเรื่อยมา เพราะอะไรที่ไม่มีฐานก็จะพังลงๆ ไม่มีประชาธิปไตยที่ไหนจะเป็นไปได้โดยปราศจากความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นต้องส่งเสริมอธิปไตยของชุมชนและท้องถิ่นให้สามารถอภิบาลตัวเองให้ได้มากที่สุด รัฐบาลจะได้มีเวลาพัฒนาเรื่องที่สำคัญๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นทำเองไม่ได้ ไม่ใช่ปัญหาทุกชนิดจากทุกตารางนิ้วของประเทศพุ่งเข้าใส่นายกรัฐมนตรีเยี่ยงปัจจุบันเพราะการรวมศูนย์อำนาจของรัฐ

๔. ประชาสังคม (อิสรภาพ-เสมอภาค-ภราดรภาพ) ในขณะที่ระบบราชการเป็นโครงสร้างอำนาจทางตั้ง ทำให้ทำอะไรๆ ให้สำเร็จได้ยาก ประชาสังคมเป็นรูปธรรมของอิสรภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ คือคนทั้งปวงมีอิสรภาพที่จะเข้ามารวมตัวร่วมคิดร่วมทำด้วยความเสมอภาคและภราดรภาพ ควรมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง

สังคมที่มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเต็มหรือเกือบเต็มพื้นที่ทางสังคม เรียกว่ามีความเป็นประชาสังคม (Civil Society) เป็นความสัมพันธ์ทางราบ คือมีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน

เมื่อมีความเท่าเทียมกันก็เกิดภราดรภาพ ทั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ ความเป็นประชาสังคมจะทำให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี

๕. การพัฒนาจิตและปัญญาให้ยิ่ง การพัฒนาจะมีแต่ทางกายและทางสังคมเท่านั้นไม่พอ แต่ต้องมีการพัฒนาจิตและปัญญาด้วย เป็นการพัฒนากาย จิต ปัญญา สังคม ไปพร้อมกัน

ระบบและกลไกของประเทศทั้งหมดจะต้องส่งเสริมการพัฒนาจิตและพัฒนาปัญญาของประชาชนให้ยิ่ง เพื่อส่งเสริมชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่เจริญ

เมื่อเบญจสตมภ์ทั้ง ๕ ประสานสอดคล้องกันจะเกิดระบอบประชาธิปไตย หรือระบอบประชาธิปไตยที่แท้

ถ้ามีความเห็นพ้องในเบญจสตมภ์ของระบอบประชาธิปไตย ที่เหลือก็จะลงตัวง่ายขึ้น

๗.

รัฐส่งเสริมเบญจสตมภ์แห่งระบอบประชาธิปไตย

คำว่ารัฐบาลในบริบทของไทยใช้ในความหมายที่แคบกว่าคำว่า government ของฝรั่ง ซึ่งหมายถึงระบบของรัฐทั้งหมด

ถ้าเรามองเห็นพ้องว่าเราจะมีระบอบประชาธิปไตยที่แท้ และเบญจสตมภ์เป็นเสาหลักแห่งระบอบประชาธิปไตย ระบบและกลไกของรัฐทั้งหมดก็ต้องเข้ามาส่งเสริมเบญจสตมภ์แห่งระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจริง

รัฐต้องจัดการให้ระบบทั้งหมดของประเทศ เช่น ระบบราชการ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบการสื่อสาร ระบบความยุติธรรม เป็นต้น เข้ามาเสริมสร้างเบญจสตมภ์แห่งประชาธิปไตย

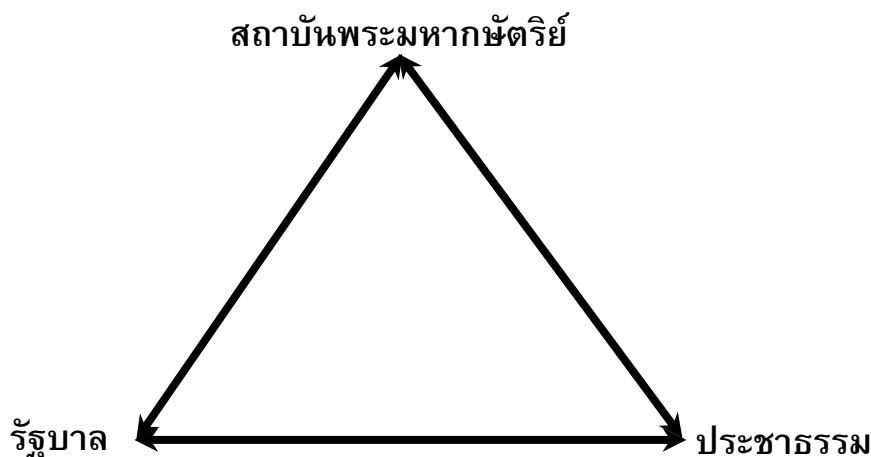
๘.

ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ที่แล้มาเมื่อประชาธิปไตยยังไม่ลงตัว ทุกฝ่ายลำบากไปหมด พระมหากษัตริย์ก็ลำบาก รัฐบาลก็ลำบาก ประชาชนก็ลำบาก

ถ้าทุกส่วนมีความถูกต้องและสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดความลงตัวสงบ รียบรื่น คล่องแคล่ว

ในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่เหนือการเมืองและธุรกิจ มีสถานะเป็นความดี ความงาม ความถูกต้อง และความต่อเนื่อง ทำหน้าที่สนับสนุนรัฐบาลและระบอบประชาธิปไตย

รูปที่ ๑ สามเหลี่ยมระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ถ้าระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยดีเกิดสันติประชาธรรม พระมหากษัตริย์ก็ไม่ต้องทรงเหน็ดเหนื่อยและถูกเรียกร้องให้ใช้พระราชอำนาจ ซึ่งทำให้ตกอยู่ในฐานะยากลำบากและอันตราย

ถ้าระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยดี ไม่จำเป็นต้องคาดหมายหรือเรียกร้องให้พระมหากษัตริย์ต้องเป็นคนเก่ง การคาดหมายให้พระมหากษัตริย์ต้องเป็นคนเก่งก่อให้เกิดความยากลำบากและวิตกกังวลอย่างมากในการคิดถึงการสืบราชสันตติวงศ์

ลองศึกษาระบบกษัตริย์ของอังกฤษย้อนขึ้นไปก่อนพระนางเจ้าวิกตอเรียเมื่ออังกฤษเป็นประชาธิปไตยแล้วว่า กษัตริย์หลายพระองค์ของเขาก็ไม่ได้เป็นคนเก่งเลย หรือบางองค์ก็ไม่ได้เป็นคนดี เสียด้วยซ้ำ แต่ระบบของเขาก็อยู่ได้ เพราะเป็นประชาธิปไตย มีนายกรัฐมนตรีที่เก่งๆ ทำงานและช่วยประคับประคองสถาบัน

พระมหากษัตริย์และนายกรัฐมนตรีมีความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อนอันไม่ปรากฏต่อสาธารณะ บางครั้งบางเรื่องพระมหากษัตริย์ก็ทรงแนะนำนายกรัฐมนตรี บางครั้งบางเรื่องนายกรัฐมนตรีก็ถวาย

คำแนะนำแก่พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้โดยไม่ทำในที่สาธารณะ แต่ด้วยความเคารพในความเป็นสถาบันซึ่งกันและกัน คือสถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันนายกรัฐมนตรี

ทั้งสองสถาบันส่งเสริมสนับสนุนประชาธรรม บรรจบเป็นสามเหลี่ยมแห่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รูปที่ ๑)

ต่อเมื่อเรามีระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงเท่านั้นที่พระมหากษัตริย์จะไม่ต้องทรงลำบากและเสี่ยง และมีรัฐประหารกันอย่างซ้ำซาก แล้วก็เข้าไปสู่ความยากลำบากและตบตันอย่างที่เป็น

๙.

การถอดสลักความรุนแรงเฉพาะหน้า

ก่อนจะกล่าวถึงวิธีถอดสลักความรุนแรง ขอเล่าเรื่องเมื่อครั้งพุทธกาล ๒ เรื่อง คือ **หนึ่ง** มีพระองค์หนึ่งทูลถามพระพุทธเจ้าว่าชาวบ้านทะเลาะกันเพราะอะไร ตรัสตอบว่า เพราะ **กามราคะ** หรือความกำหนัดอยากได้เป็นของตน พระทูลถามต่อไปว่า แล้วภิกษุทะเลาะกันเพราะอะไร ตรัสตอบว่าเพราะ **ทิฐิราคะ** หรือความกำหนัดในความคิดของตนๆ เรื่องนี้คงใช้ได้กับนักวิชาการด้วย

สอง ครั้งหนึ่งในกรุงโกสัมพี พระภิกษุแตกแยกเป็นสองพวกทะเลาะกันอย่างไม่วันหยุด พระพุทธองค์เสด็จไปห้ามก็ไม่หยุด มีหน้าขำยังว่าพระพุทธองค์ว่า “ขอพระผู้มีพระภาคจงชวนชวายน้อย” ซึ่งก็คือ อย่าขยันมาห้ามทำนองนั้น นักเข้าชาวบ้านเขารำคาญเลยหยุดใส่บาตรทั้งคู่ พระสงฆ์ทั้งสองขำหมดแรงหยุดทะเลาะกันได้ เรื่องนี้แสดงว่าแม้พระพุทธองค์ซึ่งทรงเป็นพระศาสดายังหยุดยั้งการทะเลาะกันของพระสงฆ์ไม่ได้ ประชาชนต้องเข้ามามีบทบาท

ความขัดแย้งบาดหมางในประเทศไทย มีทั้งกามราคะและทิฐิราคะ สังคมทั้งหมดต้องเข้ามาช่วยกันดูแลป้องกันความรุนแรง ส่วนว่าจะทำอย่างไรนั้น ขอเสนอให้พิจารณาเป็น ๗ มาตรการ คือ

(๑) การปรับวิธีคิด

ความรุนแรงเกิดจากวิธีคิด วิธีคิดที่นำไปสู่ความรุนแรงคือวิธีคิดแบบแยกส่วนตายตัว วาทะของประธานาธิบดีบุชที่ว่า “ถ้าคุณไม่ใช่พวกเรา คุณก็เป็นศัตรูของเรา” เป็นตัวอย่างของวิธีคิดแบบแยกส่วนตายตัวอย่างสุด ๆ

คนไทยก็คิดแบบแยกส่วนตายตัวอยู่แล้ว แต่นายกรัฐมนตรีคนที่แล้ว นำความคิดแบบนี้ให้เพิ่มมากขึ้นเต็มสังคม

ชาวพุทธไม่สนใจวิธีคิดในพระไตรปิฎก เอาแต่เนื้อหา วิธีคิดในพระพุทธศาสนาเรียกว่าวิธีคิดแบบมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งน้อยคนเข้าใจ รวมทั้งพระสงฆ์จำนวนมากด้วย ถ้าเข้าใจวิธีคิดแบบพุทธจะไม่เกิดความรุนแรง

(๒) วจีสัจจัต

การพูดจาที่สะท้อนวิธีคิดแบบแยกส่วนตายตัวนำไปสู่ความรุนแรง ในพระไตรปิฎกสอนเรื่อง วจีสัจจัตเป็นอันมากกว่าการพูดอะไรต้อง

- (๑) เป็นความจริง มีที่มา มีที่อ้างอิง
- (๒) เป็นปียวาจา
- (๓) พุดถูกกาละเทศะ
- (๔) พุดแล้วเกิดประโยชน์

การพุดจาสื่อสารกันในสังคมชาวอิสลามเป็นอันมาก เป็นชนวนนำไปสู่ความรุนแรง ต้องปรับไปสู่การพุดจาสื่อสารกันด้วยวิธีสุจริต ซึ่งเป็นเรื่องยาก แต่ถ้าจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติก็ต้องใช้วิธีสุจริต

(๓) การรู้จักแยแหว่ระหว่างสิทธิกับหน้าที่

เรื่องนี้ม่่วมากในสังคมไทยและเข้าใจยาก ขออธิบายโดยอุปมาอุปมัย ๒ เรื่อง คือ **หนึ่ง** ในสังฆะของพระป่า พระทุกองค์ตั้งแต่วหัวหน้าจนพระอ่อนอาวุโสที่สุดฉันเสมอกัน แต่วหัวหน้ามีความรู้ความสามารถมากกว่าจึงทำงานหนักกว่าในการแนะนำสั่งสอน เรียกว่ามีสิทธิในการบริโภคเสมอกัน แต่มีหน้าที่ต่างกัน

สอง ในการตัดสินใจว่าจะผ่าตัดหัวใจหรือไม่ คนไข้ พ่อแม่ พี่น้อง ควรมีความรู้ในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ว่าจะผ่าหรือไม่ผ่า เมื่อตัดสินใจว่าจะผ่าแล้วอย่าไปมีส่วนร่วมในการผ่าด้วย เพราะจะยุ่งมากและอาจทำให้คนไข้ตาย

สิทธิในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญๆ ควรเป็นของส่วนรวม แต่เทคนิคในการทำตามการตัดสินใจนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีความเหมาะสม

ถ้าเราเข้าใจเรื่องการจำแหว่ระหว่างสิทธิกับหน้าที่ ความยุ่งเหยิงพัลวันอาจลดลงได้บ้าง

(๔) เมื่อถึงจุดต้องหยุดการต่อสู้ กลายเป็นความร่วมมือ

ความขัดแย้งและต่อสู้เป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าไปจนสุดๆ ตามความต้องการหรือทิฐิของตนๆ อย่างไม่มีวันหยุด จะนำไปสู่ความรุนแรง

การอยู่ร่วมกันนั้นถึงจุดต้องรู้จักหยุด สามีกรรยาทะเลาะกันต้องรู้จักหยุด มิฉะนั้นครอบครัวแตกหรือถึงฆ่าแวงกัน

ในการเมืองที่เจริญเขาอาจแข่งขันต่อสู้กันถึงพริกถึงขิงแต่ถึงจุดเขาจะหยุด เมื่อจอร์จบุชกับอัลกอร์แข่งขันกันเป็นประธานาธิบดีนั้น จริงๆ แล้วอัลกอร์อาจได้คะแนนมากกว่าบุช และควรเป็นประธานาธิบดี แต่เมื่อศาลสูงสั่งให้ยุติการนับคะแนน อัลกอร์ก็ยอมรับยุติการต่อสู้เพื่อรักษาระบบ ถ้าไม่ยุติคนอเมริกันฝ่ายละเท่าๆ กันมีดีกันตายหรือ

การรู้จักหยุดต้องการการเสียสละ

สังคมขัดแย้งกันได้ แต่ถ้ามันถึงขั้นจะนำไปสู่ความรุนแรงต้องรู้จักหยุด การจะอยู่ร่วมกันด้วยดีต้องการการเสียสละ หรือจาละ

(๕) การคิดเชิงยุทธศาสตร์

การคิดเชิงยุทธศาสตร์คือการมีปัญญารู้ล่วงหน้าว่าทำอะไร แล้วจะเกิดอะไรตามมา แล้วเลือกที่จะทำหรือไม่ทำอะไร เพื่อป้องกันผลอันไม่พึงปรารถนา ขอยกตัวอย่าง ๒ ตัวอย่าง คือ

หนึ่ง เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง มีการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศอังกฤษ คนอังกฤษรักเชอร์ชิล แต่ไม่เลือกเชอร์ชิล เพราะรู้ว่าถ้าเลือกเชอร์ชิล อังกฤษจะต้องไปทำสงครามกับอินเดียอีก ซึ่งคนอังกฤษไม่ต้องการ

สอง จีนคอมมิวนิสต์เมื่อเดินทัพทางไกลไปสู่เยนนานั้น ถูกกองทัพเจียงไคเช็คไล่ฆ่าตายไปประมาณครึ่งหนึ่งและเกลียดเจียงไคเช็คเข้ากระดูกดำ ต่อมานายพลจางโซเหลียงพวกคอมมิวนิสต์จับเจียงไค

ในการประชุมในส่วนกลางนั้นต้องมีผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคร่วมด้วย เพราะนักการเมืองมีสัมพันธภาพกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าข้าราชการ

การที่คนมีส่วนร่วมสร้างอะไร เขาจะรักและผูกพันในสิ่งนั้น

การที่คนไทยมีส่วนร่วมสร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมอย่างกว้างขวาง เขาจะรักและผูกพันกับสิ่งที่เขาร่วมสร้าง

การมีกระบวนการสร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมของคนไทยจะทำให้เกิดจิตร่วม ซึ่งใหญ่กว่ารัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญอาจจะยังไม่สมบูรณ์ แต่เมื่อมีจิตร่วมแล้วก็ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นได้เรื่อย ๆ ไป

ถ้าคนไทยมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมว่า เราจะร่วมกันด้วยความสุขบนดินแดนแห่งนี้ เราจะต้องร่วมสร้างประเทศไทยที่สันติเป็นธรรมรุ่งเรืองให้ลูกหลานของเราอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุข การทำอะไร ๆ ต่อไปก็ไม่สู้ยากนัก เพราะจะมีพลังสร้างสรรค์ทางสังคมสูง

ที่ผมกล่าวมาทั้งหมดก็ไม่แน่ใจว่าจะช่วยให้สังคมไทยหลุดพ้นวิกฤตภัยพิบัติได้ เพราะเรามีกรรมร่วมหนักมาก แต่ถ้าหากวิกฤตไปแล้ว เท่าใด ๆ คนที่เหลือก็ต้องฟื้นฟูบูรณะประเทศให้ยกระดับไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่า เมื่อนั้นก็หวังว่าสิ่งที่คนแก่ผู้มีปัญญาน้อยคนหนึ่งฝากไว้ อาจจะมีประโยชน์กับเพื่อนคนไทยบ้าง

ขอจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม